

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВЕКТОРІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ МИТНО-ПОДАТКОВОЇ СФЕРИ

DIVERSIFICATION OF VECTORS FOR SPECIALISTS' TRAINING FOR CUSTOMS AND TAX FIELD

Андрій КРИСОВАТИЙ,
доктор економічних наук,
Тернопільський національний
економічний університет

Andriy KRYSOVATYI,
Doctor of Economics,
Ternopil National
Economic University

Андрій ВОЙЦЕЩУК,
кандидат економічних наук,
Департамент спеціалізованої
підготовки та кінологічного
забезпечення ДФС України,
Хмельницький

Andriy VOITSESCHUK,
Ph.D. in Economics
Director of the Department for
Specialized Training and Canine
Services of the State Fiscal Service
of Ukraine, Khmelnytskyi

Інна ГУЦУЛ,
кандидат економічних наук,
Тернопільський національний
економічний університет

Inna GUTSUL,
Ph.D. in Economics,
Ternopil National
Economic University

Загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до ЄС сфера митного права визначена однією з пріоритетних, що вимагає поступового приведення національного митного законодавства у відповідність до норм і стандартів Європейського Союзу. Митне законодавство ЄС знаходиться у стані постійного вдосконалення. Наразі відбувається процес переходу від модернізованого Митного кодексу Європейського Співтовариства до нового Митного кодексу Європейського Союзу (який набере чинності найближчим часом).

Не менш важливим фактором для ефективного розвитку фіскальної політики України є автоматизація процедур митного оформлення товарів та забезпечення ефективного контролю у сфері митного оподаткування, що опирається на інноваційний та кадровий потенціал. У кадровій роботі існує багато недоліків, які здебільшого виявляються в некваліфікованих способах керівництва цією сферою. Це негативно позначається не тільки на стані справ із кадрами, а й у цілому на результатах роботи, міжнародному престижі митної системи України.

Мета статті полягає в обґрунтуванні впровадження курсу «Практичні основи професійної діяльності» в митно-податкову сферу задля налагодження дієвого механізму взаємодії суб'єктів фіскальної політики та формування кваліфікованого кадрового потенціалу митно-податкової галузі.

Перехід до проєвропейської моделі здійснення державної митної справи вимагає автоматизації процедур митного оформлення товарів та забезпечення ефективного контролю у сфері митного оподаткування, що опирається на професійно здатний до інновацій кадровий потенціал. Результатом освоєння інновацій в розвиток митної справи має стати підвищення рівня інформаци-

ційного та техніко-технологічного забезпечення діяльності митниць Державної фіскальної служби України [1] (далі – ДФС). Рівень успішного формування кадрового забезпечення митних органів у структурі ДФС залежить від науково-теоретичних знань і практичних навиків та вмінь майбутніх митників-професіоналів. Запровадження Моделі митних компетенцій ЄС є механізмом, що може забезпечити основу дотримання високих стандартів професійних знань і навиків співробітників митниці.

За основу для розробки Моделі взято добре відомі стандарти PICARD BMO [2], які прийняті митними адміністраціями у всьому світі, в тому числі у країнах ЄС.

Мета реалізації Моделі – підвищення митних професійних стандартів у Європейському Союзі. Крім того, це полегшить впровадження нових митних заходів та положень Митного кодексу ЄС на території всього Європейського Союзу та на національному рівні в окремих країнах – членах ЄС.

Така модель забезпечить гармонізований підхід до розробки спільних стандартів навчання та професійної митної підготовки у державах-членах ЄС [3, с. 268]. Модель митних компетенцій ЄС містить опис:

□ шкали цінностей на горизонтальному рівні організаційної структури митниці, що стосується кожної окремої особи – співробітника митниці;

□ рівнів професійної кваліфікації (спеціальної підготовки) – загальних знань, що використовуються для встановлення кваліфікаційних вимог до відповідного профілю посади;

□ митних професійних компетенцій, які застосовуються в широкому професійному контексті і не лише митному, однак визнаються актуальними в галузі митної справи;

Досліджено роль фахівців із питань митної справи у формуванні ефективної фіскальної політики та економічної безпеки України. Доведено необхідність підвищення професійних стандартів та навичок роботи фахівців митно-податкової сфери на базі освоєння курсу «Практичні основи професійної діяльності». Проаналізовано результати впровадження пілотного проєкту щодо вивчення слухачами курсу (студентами) практичних основ професійної діяльності митника. Сформовано перспективи імплементації курсу «Практичні основи професійної діяльності» у вітчизняну фіскальну практику в контексті підвищення рівня професійної підготовки працівників митно-податкового профілю.

The article deals with the role of specialists on customs affairs in formation of effective fiscal policy and economic security of Ukraine. The necessity for strengthening professional standards and working skills of specialists on customs and tax affairs based on familiarization with the course "Practical basis for professional activities" was justified. Results of a pilot project on studying the course for trainees (students) of practical basis for professional activities of a customs officer are analysed. The perspectives on implementation of the course "Practical basis for professional activities" into domestic fiscal practice in the context of raising the level of professional training of specialists on customs and tax affairs are formed.

□ митних операційних компетенцій, важливих на операційному та функціональному рівнях організації, ті знання та навички, які необхідні для виконання основних і додаткових функцій митниці;
 □ митних управлінських компетенцій, необхідних як для керівників оперативних підрозділів митниці, так і для керівників зі стратегічного планування.

Огляд Моделі професійних компетентностей, відображеного на **рис. 1**, засвідчує що митник – це посадова особа з навичками фінансиста, економіста, юриста, психолога, лінгвіста, в деякій мірі науковця, яка має достатню фізичну підготовку. Професію митного спрямування можна отримати у вищих навчальних закладах, з якими ДФС укладено договори про підготовку фахівців для територіальних органів ДФС. До таких закладів належить Тернопільський національний економічний університет, на базі якого можна здобути освіту за спеціальністю «Фінанси в системі митних органів».

Проте здобуття престижного фаху можна підсилити за рахунок розвитку практичних професійних навичок. Така функція на сьогодні характеризується як одна з пріоритетних у діяльності Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення ДФС України.

У 2015 році згадані структури розпочали втілення в реальність пілотного проекту щодо збагачення теоретичних та практичних навичок студентів, що здобувають фах митного спрямування.

Основна мета такого проекту полягає в ознайомленні студентів з практичними основами професійної діяльності митника, а головне – формуванні цілісної картини про кадровий резерв перспективних працівників органів ДФС України. Алгоритм реалізації проекту у 2014-2015 році охоплював різні рівні, що починалися з формування аудиторії слухачів (у звітному періоді за рахунок студентів на базі кафедри податків та фіскальної політики ТНЕУ), а далі після узгодження з Департаментом персоналу ДФС України розпочиналося втілення курсу «Практичні основи професійної діяльності» на базі Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення (**рис. 2**).

Зазначений курс передбачає 72 години комплексу тем, що охоплюють основи збагачення теоретико-практичних знань майбутніх працівників фіскальної сфери діяльності (переважно митного напрямку):

- міжнародні стандарти митного контролю;
- митний контроль;
- митне оформлення;
- митні формальності;
- основи кінологічного забезпечення;
- боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;
- основи податкового законодавства;
- аналіз ризиків;
- практика спілкування іноземною мовою;
- застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї посадовими особами ДФС;
- технічні засоби митного контролю;
- основи професійного спілкування;
- митне та податкове консультування та ін.

Рис. 1. Моніторинг Моделі професійних компетентностей

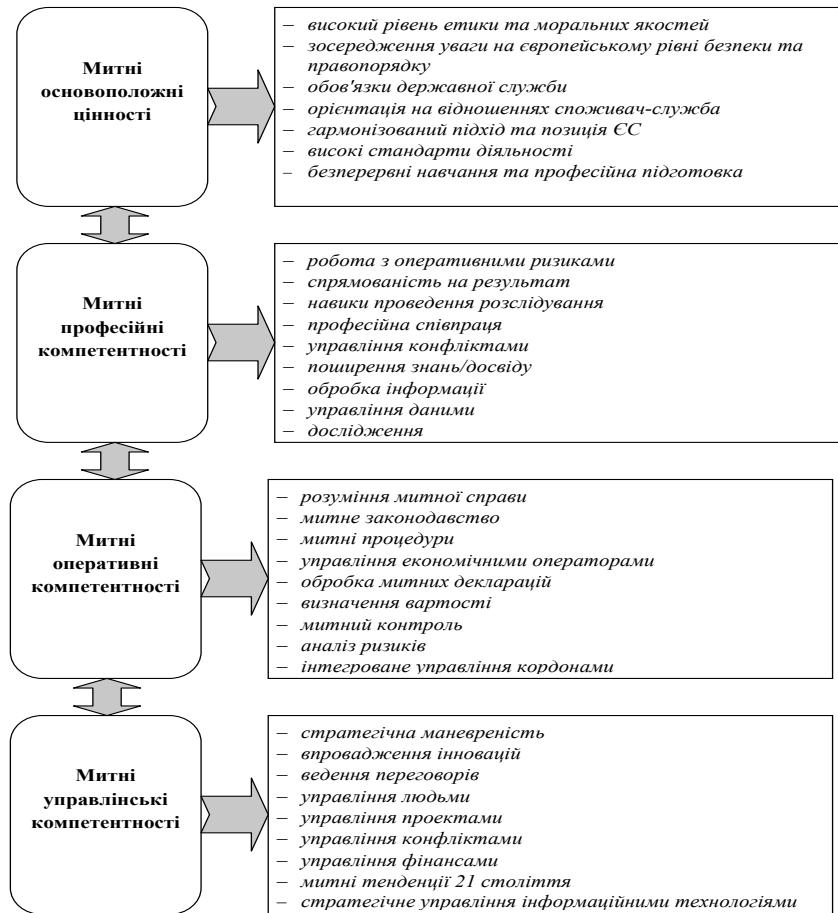
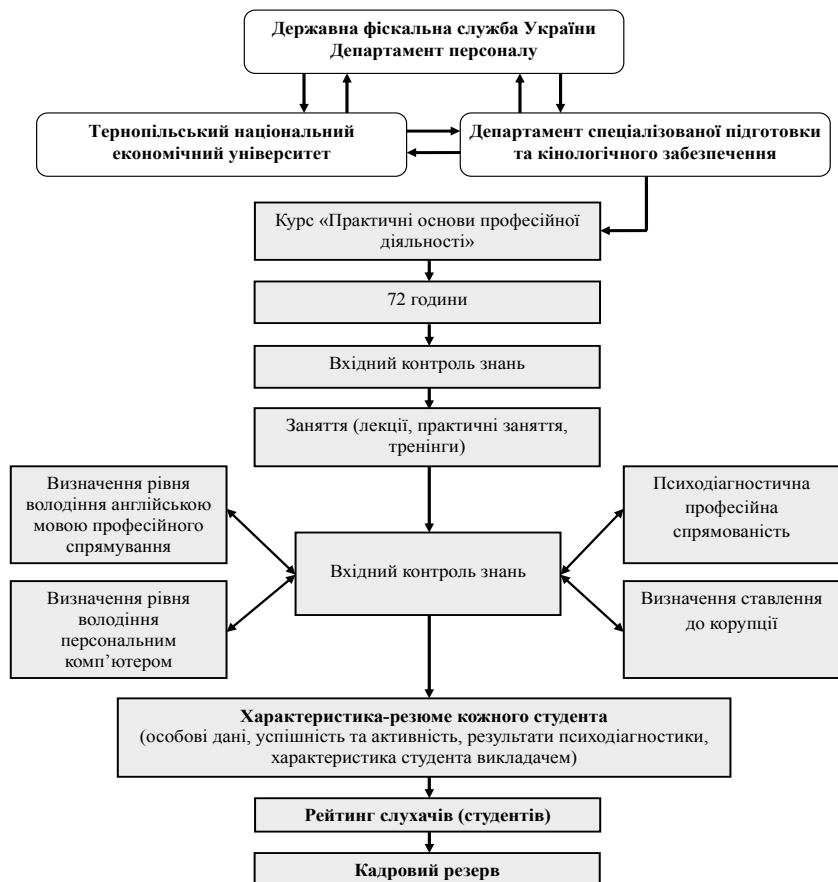

Рис. 2. Алгоритм реалізації курсу «Практичні основи професійної діяльності»

За результатами проведення проекту у 2014-2015 роках було сформовано рейтинг слухачів та оцінено їхні професійні здібності. Зокрема, на етапі вхідного контролю середній показник володіння інформацією становив 65% (найвищий – 87%, найнижчий – 30%), проте ефективність курсу далася взнаки вже на вихідному контролі, коли середній показник володіння інформацією збільшився на 9% і становив 74% (найвищий – 93%, найнижчий – 38%) (див. **рис. 3**).

Рис. 3 свідчить про те, що слухачі краще володіють знаннями англійської мови, ніж користуванням комп'ютерної техніки (60% та 48% відповідно).

Для оцінювання комунікативних здібностей використовувалася інша шкала (**рис. 4**). Із 30 респондентів майже половина показала результат високого показника (14 слухачів), що є досить позитивною характеристикою групи в загальному вимірі.

Поряд із цим варто зазначити про перевірку організаційних схильностей. Результати зазначеного контролю засвідчили також хороші можливості слухачів, оскільки більшість із них продемонстрували високі показники (19 слухачів) (див. **рис. 5**).

У цілому втілення курсу «Практичні основи професійної діяльності» відмінно оцінили 23 учасники, а добре – 7. Слухачі отримали бажані результати від проведення такого проекту, а також вказали на найбільш актуальну на їхній погляд тематику курсу:

□ застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї посадовими особами ДФС України;

□ порядок застосування митної декларації, заповненої у звичайному порядку, попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової декларацій;

□ основні положення Конвенції про тимчасове ввезення. Книжка (карнет) АТА [4];

□ спеціальні та технічні засоби митного контролю, структура та застосування;

□ порядок здійснення митного контролю та пропуску через митний кордон України культурних цінностей;

□ знайомство з основними пакетами прикладних програм, якими користуються органи ДФС (ПІК Інспектор – 2006) [5];

□ практика професійного спілкування іноземною мовою;

□ УКТЗЕД.

Також в органах державного управління важливо розглядати тему корупції, оскільки таке явище породжує дисбаланси ефективного соціально-економічного розвитку України. З цією метою пілотний проект передбачав проведення анкетування учасників на тему «Ставлення до корупції». Серед 30 респондентів 93% опитаних вказали на негативне ставлення до корупційних дій, а 79% висловили думку про те, що з корупцією необхідно обов'язково боротися.

У загальному під корупцією розуміють протиправну діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення. Головним стимулом до корупції є можливість отримання

Рис. 3. Середні показники контролю професійних навиків слухачів курсу

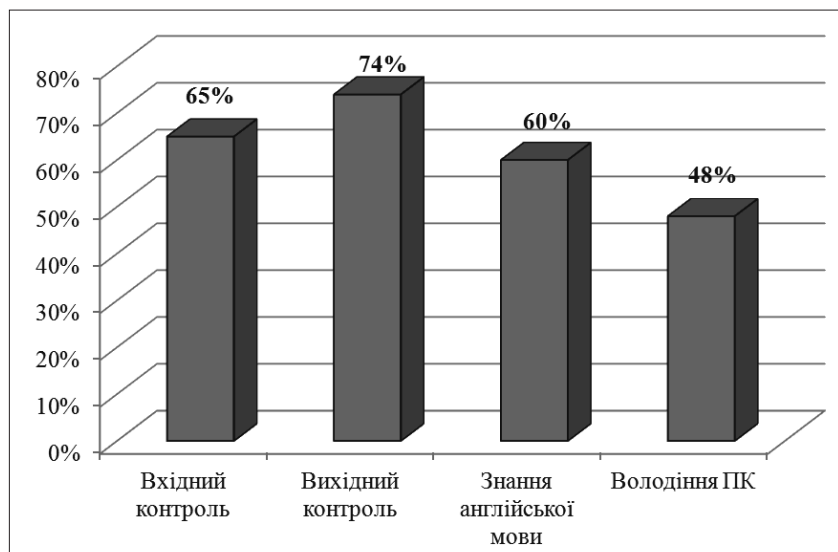

Рис. 4. Результати оцінювання рівня комунікативних здібностей слухачів курсу

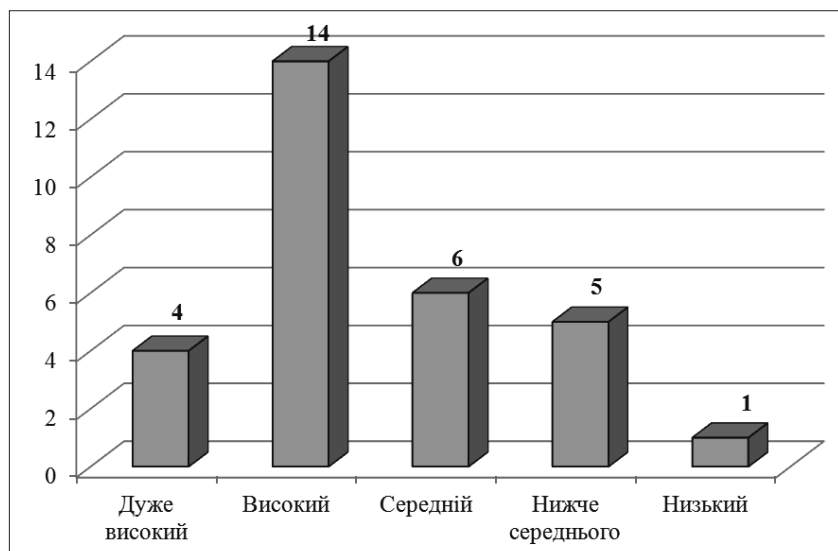
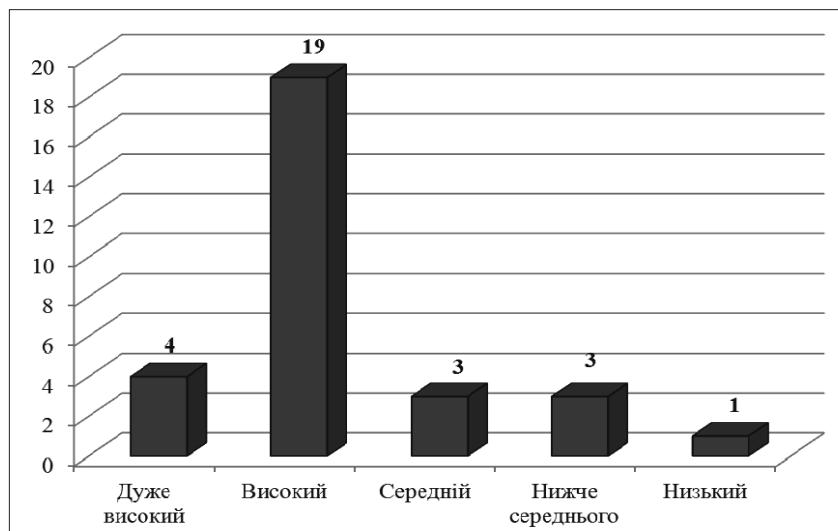

Рис. 5. Результати оцінювання рівня організаційних схильностей слухачів курсу

економічного прибутку (ренти), пов'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримуючим чинником є ризик викриття і покарання.

На думку слухачів курсу – майбутніх фахівців з питань митного та податкового оподаткування, найбільше сприяє відмові від корупційного вчинку гідна заробітна плата митника, податківця чи держслужбовця (рис. 6).

З урахуванням потреби щонайшвидшого викоринення корупційних проявів протидія цьому явищу має здійснюватися за безпосередньої участі як бізнесу (через процедури громадського контролю), так і фіскальних органів, у тому числі шляхом створення системи оперативного реагування на випадки порушень митно-податкового законодавства.

Не менш важливим є питання кадрового очищення лав фіскальних органів, які були залучені до корупційних схем. З науково-практичної точки зору можливим шляхом досягнення позитивного ефекту в цьому напрямку має бути:

- залучення випускників вищих навчальних закладів з метою їх навчання та надання їм реальних перспектив кар'єрного зростання;
- кадрові підвищення діючих співробітників, які не заплямували себе в корупційних оборудках;
- створення ефективної системи кадрового резерву;
- належна оплата праці співробітників митниць [6].

ВИСНОВКИ

Таким чином, оновлення митної системи є комплексним та вкрай складним завданням, реалізація якого неможлива без системних законодавчих перетворень. Упровадження запропонованих ініціатив стане відображенням найкращого європейського та світового досвіду в галузі митної справи й сприятиме значною мірою інтегруванню положень європейського права в національне законодавче поле.

Крім, того запровадження курсу «Практичні основи професійної діяльності» на постійній основі дозволить:

- сформувати дієвий кадровий резерв ДФС;
- знизити коефіцієнт плинності кадрів;
- зменшити період адаптації новопризначених до територіальних органів працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.

Рис. 6. Фактори мінімізації корупції у фіскальних органах

2. PICARD. Professional Standards. – World Customs Organization, Brussels. – 2008. – 46 p.

3. Павленко О.О. Професійна підготовка фахівців у галузі митної справи та зовнішньоекономічної діяльності у контексті глобалізації і стандартизації / О.О. Павленко, В.Б. Пугач, Н.С. Тимченко-Михайліді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/nvnau_ped_2014_199\(1\)_43.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/nvnau_ped_2014_199(1)_43.pdf).

4. Конвенція про тимчасове ввезення (стамбульська Конвенція) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.qdpro.com.ua/codex/8>.

5. Дяченко О.О. Необхідність впровадження сучасних, перспективних, інформаційних систем в процес митного контролю / О.О. Дяченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer34/639.pdf>.

6. Коляда С.П. Аналіз системи розвитку персоналу митного органу та визначення підходів до оцінки її ефективності / С.П. Коляда, Д.Є. Добробаба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/vamsue_2012_2_9.pdf.

REFERENCES

1. The official portal of the State Fiscal Service of Ukraine. Available at: <http://sfs.gov.ua> [in Ukrainian].

2. PICARD. Professional Standards. World Customs Organization, Brussels, 2008, 46 p.

3. Pavlenko O.O., Puhach V.B., Tymchenko-Mikhaylidi N.S. Profesiyna pidhotovka fakhivtsiv u haluzi mytnoyi spravy ta zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti u konteksti hlobalizatsiyi i standartyzatsiyi [Professional training of specialists in the field of customs and foreign trade in the context of globalization and standardization].

4. Convention on Temporary Admission (Istanbul Convention). Available at: <http://www.qdpro.com.ua/codex/8> [in Ukrainian].

5. Dyachenko O.O. Neobkhdnist' vprovadzheniya suchasnykh, perspektyvnykh, informatsiynykh system v protses mytnoho kontrolyu [The need for implementation of modern, perspective, information systems in the process of customs control]. Available at: <http://www.sworld.com.ua/konfer34/639.pdf> [in Ukrainian].

6. Kolyada S.P., Dobrobaba D.Ye. Analiz systemy rozvytku personalu mytnoho orhanu ta vyznachennya pidkhodiv do otsinky yiyi efektyvnosti [The analysis of the development of personnel of customs authorities and determination of approaches to assessing its effectiveness].

Український журнал «ЕКОНОМІСТ» з 2011 року представлений у міжнародній економічній наукометричній базі RePEc. У зв'язку з розширенням розміщення публікацій в RePEc з 2013 року змінюються вимоги до змісту статей. Уважно слідкуйте за інформацією в наступних номерах журналу і на сайті <http://ua-ekonomist.com>